Улан-Удын хоёрдохи һургуулиин һурагшад.

И. ДЕНИСОВЭЙ фото.

Һуралсалай шэнэ жэл

Зундаа һайса амаржа, бэеэ зэһэһэн хүхюун сэнгэ-шэ үхибүүдэй баяртай согтой абяан һургуулиин бай-шангуудые дахяад һэргээхэнь. Коммунизм байгуул-жа байһан манай оронoй ерээдүйн кадрнууд—олон янзын мэргэжэлтэд болохо эдэ үхибүүдэй эрдэм һур-гуулида һурахын тулада совет гүрэн бүхы юумэ хуу бэлэдхэжэ үгэдэг. Эрдэм бэлигтэ һураха ном ґудар, һуралсалай бүхы хэрэгсэл булта байдаг. Ажалда дүршэлтэйгөөр һурахын тулада олонхи һургуулида һайн түхеэрэлгэтэй һуралсалай мастерскойнууд бии болгогдоо, саашадаа үшөө олон болгогдохо юм.

Городуудта бүгэдэнэитын арбан жэлэй һургуули-дай болохо гэһэн партиин XX съездын заабари бүри ёһондо жэлэй бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Һуралсалай үн-гэрэгшэ жэлдэ республикын һургуулинууд, тэдэнэй багшанар гол шухала предмедүүдые зааха, политех-ническэ һуралсал бии болгохо талаар зарим тэды амжалта туйлаа юм. Зарим аймагуудай һургуули-нуудай һурагшадай һуралсал яһала һайн болоһон байна. Жэшээнь, Кабанскын, Яруунын, Мухаршэ-бэрэй, Сэлэнгын аймагуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжараа.

Һурагшадые ажалда дүршэлтэйгөөр һургаха талаар республикын аймагуудай партийна, советскэ орга-нуудай, колхозууд, совхозууд болон МТС-үүдэй ту-һаламжаар олон һургуули зарим тэды хүдэлмэри хэһэн, хэжэшье байна. Баргажанай аймагай Үрөөгэй һургуулиин үхибүүд хүдөө ажахын ургамал тарижа ургуулха талаар үнинэй дүршэлтэй болоһон байна. Тэдэнэр Баргажанай эрхэ байдалда кукурузыншье һайн ургаса абана. Эдэ бүгэдынгөө түлөө тус һургуу-ли Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаада-һан, ерэхэ жэлдэшье хабаадахаар зууршалагдаад байна. Гадна, мүнөө зунай амаралтын үедэ олон һур-гуулида һуралсалай-үйлэдбэриин бригаданууд (ла-герь) байгуулагдаа. Эдэнэр колхозуудай ажалда ехэ туһа хүргэһэн байха юм. Жэшээнь, Ториин аймагай багшэнэй дунда һургуулиин иимэ бригада энэ зун-даа ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Ингэжэ эдэнэр колхоздошье ехэ туһа хүргэһэн, өөһэдөөшье ажалай дүршэлтэй болоо бшуу. Эдэ бүгэдэ хадаа политех-ническэ һуралсалай нэгэ шухала хуби болоно. Үхи-бүүд һургуулиин мастерской соо юумэ үзэхэһөө гад-на, өөһэдөө хүдөө ажахыда ямар нэгэн хүдэлмэри хэхэ ха юм. Аймагуудай арадай гэгээрэлэй орга-нууд колхозууд болон МТС-үүдтэй хамта мүнөө жэл байгуулагдаһан һуралсалай-үйлэдбэриин бригада-нуудай түрүүшын хүдэлмэри согсолхо, һайн, муу талынь хаража үзэхэ уялгатай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ һуралсалай, мүн политическэ һу-ралсалай талаар зарим тэды юумэнэй хэгдэһэншье һаа, һургуулинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии байгаа. Зарим һургуулинуудта олон үхибүүд нэгэ класстаа дахин һуугаа. Олон һурагшад намарай шалгалтатай гараһан байна. Ахын, Кударын, Барга-жанай, Түнхэнэй аймагуудай һургуулинуудта иимэ ушар илангаяа олон байгаа. Гадна, үхибүүдые бул-тыень һургуулида һургаха гэһэн хуули олон газарта мууса дүүргэгдэнэ. Олон үхибүүд һургуулида орон-гүй үлэнэ, зарим үхибүүд долооншье класс дүүргэнгүй ґарашадаг байна. Теэд иимэ байдал за-рим һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй, түрэлхидэйшье һанаае зобоодоггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Гэхэтэй хамта, зарим һургуулинууд түрэлхидтэй холбоо ба-рисаагүй шахуу байха юм.

Аймагуудай арадай гэгээрэлэй органууд, һургуули-нууд энэ жэлдэ эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэм-жээ абаха, һуралсалайнгаа политехническэ һуралса-лай хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулхын түлөө бү-хы хүсэ шадабаряа зорюулха уялгатай.

Шэнэ жэлдэ һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ һаад тойбо татаха бүхы юумэ бултыень усадхаха шухала. Зарим газарта заһаба-риин хүдэлмэри хүсэд дууһаагүй, түлеэн хүсэд буул-гагдаагүй байһаар. Мүн һуралсалай хэрэгсэл—ном ґудар болон бусад дуталдана. Иволгын, Кударын, Мухаршэбэрэй аймагуудай зарим һургуулинуудта эдэ мэтын дутагдалнууд бии байгаа. Эдээниие дары сагтань усадхаха хэмжээ абаха шухала. Аймагуу-дай арадай гэгээрэлэй органууд, һургуулинуудай хү-тэлбэрилэгшэд һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар табиха хэмжээнүүдые ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор үнгэргэхэ хэрэгтэ онсо анхарал табиха ёһотой.

Һуралсалай, политехническэ һуралсалай хүдэлмэ-ри бүри һайжаруулха хэрэгтэнь аймагуудай партий-на, советскэ органууд багшанарта туһалха үүргэтэй. Промышленна предприятинуудай, колхозууд, совхо-зууд болон МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд политехни-ческэ һуралсал һайжаруулха хэрэгтэнь һургуулинууд-та тон ехэ туһаламжа үзүүлхэ, тэдэнтэй холбоо ба-рисаагаа бэхижүүлхэ уялгатай гээшэ.

Аймагуудай арадай гэгээрэлэй органууд, һургуу-линууд һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулиин наһанай бүхы үхибүүдые һургаха хэмжээ абаха уялгатай. Худалдаа наймаанай организацинууд ном ґудар, һу-ралсалай бусад хэрэгсэл, мүн үхибүүдэй хубсаһа хунар наймаанда элбэгээр гаргаха, долоон жэлэй, дунда һургуулинуудай дэргэдэ эдеэ хоолой зүйл ху-далдаха буфет эмхидхэхэ ёһотой. Эдэ бүгэдые бул-тыень эмхидхэбэл һуралсал юрэнхыдөө һайжаруулаг-даха байна.

Эрхүүдэ Соведүүдэй байшан баригдажа байна

ЭРХҮҮ. Соведүүдэй байшан баригдажа үргэлжэлһөөр. Го-родой главна архитектор К. И. ...ьевай зохёоһон шэнэ проектээр байшан баригдана. «Иркутскстрой» трест барилгын хүдэлмэри ябуулна. Байшангай зүүн, баруун хажуу-гэй корпусууд оройдоо хүрэтэр барихоогдоо. Гол дунда байха 5-дахи дабхарай барилга хэгдэжэ байна.

Соведүүдэй байшан хадаа энэ городой эгээн томо байшангуудай нэгэниинь болохо юм. Тэрэнэй ашагтай талмайнь 6 мянга гаран квадратна метр болохо байна. Ал-банай ба хамһабариин олон байра-нуудһаа гадна, тэрээн соо 450 хү-нэй һууритай конференц-зал бай-ха юм.

Кировэй нэрэмжэтэ талмай дээ-рэхи байшангай үбэр талада ехэ сэсэрлиг таригдажа эхилээ.

Соведүүдэй байшангай барилга ерэхэ жэлэй эсэстэ дүүрэхээр ха-раалагдана. Ажалшадай депута-дуудай Эрхүүгэй областной Сове-дэй гүйсэдком, тэрэнэй бүхы таһа-гууд, КПСС-эй обком энэ шэнэ байшан дотор байралха юм. Мүнөө тэдэнэй эзэлжэ байһан гэрнүүд хадаа культурно-ажаһуудалай эм-хи зургаануудай байха ба хүнүү-дэй ажаһууха байра болгогдохоор һэльбэгдэн заһагдаха байна.

(ТАСС).

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой
ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 207. (8427).
СЕНТЯБРИИН 1
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

НҮХЭД КОЛХОЗНИГУУД, МЕХАНИЗАТОРНУУД!

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хуряалгын хүдэлмэриие нэгэн доро эршэмтэй шангаар ябуулая

★

Жаткануудые үдэр һүнигүй хүдэлгэхэ

Тарианай ургасые богони болзорто хуряажа дүүргэхэдэл, гээлтэ хоролто болодоггүй. Энэ зорил-гоор мүнөө жэлдэ Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоз 4 мянга гаран гектарай таряае амяарлан хуряахаар түсэблэһэн юм. Мүнөө эндэ 500—600 гектарай тарьян эдеэшэшоод, хадуулхаа хү-леэжэ байна. Тиин гэһээ лафетнэ жатканууд бүтээсэ багатайгаар ашаглагдажа, таряа хуряалга урагшаа ябанагүй. Эндэ мүнөө 200-гаад гектарайл тарьян ямяар-лан хуряагдаа. Зарим полинуудта таряа комбайнаар хуряажа заха-лагдаа. Таряа хуряалгынгаа орой-тожо байхада, Гашейн МТС-эй хү-тэлбэрилэгшэд машина техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тушаа хэмжээ абанагүй. Энэ колхоздо эльгээгдэһэн 4 лафетнэ жатка үдэ-рынь хүдэлөөд лэ, һүниндөө миин зогсоно. Хэрбээ эдэ машинануудые һүниин халаанда хүдэлгөө һаа, хэды ехэ тарьян хадагдаха байна гээшэб. Теэд Гашейн МТС-эй хүтэл-бэрилэгшэд, тон түрүүндэ, дирек-тор нүхэр Тютрин лафетнэ жатка-нуудта хүдэлхэ һүниин халаанай машинистнуудые табиха тушаа хэмжээ абанагүй. Тракторна бри-гадануудта дүршэлтэй комбайнёр-нууд болон трактористнууд яһала олон бии. Тэдэнэй дундаһаа лафет-нэ жаткада ябаха хүнүүдые хэдые-шье олохоор. Теэд оролдолго гар-гагдадаггүй дээрэһээ мүнөө урга-са хуряалгын халуун хүдэлмэриин үедэ лафетнэ жатканууд һүниндөө миин байна.

Энэ колхозой полинууд дээрэ хү-дэлмэрилжэ байһан комбайнууд-шье бүтээсэ багатайгаар ашаглаг-дана. Колхозой центрын тушаа урдахи ташаланда нэгэ комбайн таряа хадажа захалһан аад, по-линин захада гаргагдажа орхигдо-шонхой, гурбадахи үдэрөө хэбтэнэ.

Хэрбээ таряагаа богони болзор-то, шанар һайнтайгаар хуряажа дүүргэхэ гээ һаа, Гашейн МТС-эй-хид, мүн энэ колхозой правлени лафетнэ жаткануудай, комбайнуу-дай агрегадуудые үдэр һүнигүй хү-дэлгэхэ тушаа яаралтай хэмжээ абаха ёһотой.

Т. Гармаев.

★ ★

Иволгынхид тэжээл бэлэдхэлые унжагайруулһаар

Иволгын аймагта малай тэжээл бэлэдхэлгын хангалтагүйгөөр ябажа байһан тухай асуудал КПСС-эй об-комдо хоёр удаа харагдаад, тэрэнэй удаа КПСС-эй айкомой пленум дээ-рэ баһа зүбшэн хэлсэгдэһэн байба-шье, мүртэй хубилалта болоногүй. Мүнөө болотор үбһэ тэжээл бэлэд-хэлгэ, силос даралга хангалтагүй-гөөр ябажа байһан зандаа. Авгус-тын 25-най мэдээгээр аймаг'соо үбһэ сабшалгын түсэб 53,3 процент дүү-рэһэн, силос даралгын түсэб орой-доо 11,6 процент дүүрэһэн байна.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ Саянтын МТС-эй харьяата колхозуудта илан-гаяа хангалтагүй. Эндэ үбһэ саб-шалгын түсэб 48,5 процент, хуряал-гын,—19,2 процент дүүрээд байха юм. Тиихэдэ силос дараха түсэб миин 5,8 процент болоо. Энэ МТС-эй харьяата дүрбэн колхозуудта үшөө 3 мянгаад гектар сабшалан сабшагдаагүй нэмжыжэ байһаар. Аймагай томохон ажахынууд болохо «Коммунизм», «Улаан Оронго» кол-хозуудта тус бүридэнь мянгаад га-ран гектар газар сабшагдаагүй байна. Эндэхи колхозуудта силос даралга бүришье муугаар ябуулаг-дана. Һүүлшын арба шахуу хоног соо «Мартын 8» колхоздо силос оройдоо дарагдаагүй тооной. Эндэ миил 50 тонно силос дарагдаһан хэбээрээл байжа байна. Мүн «Ком-мунизм», «Улаан Оронго» колхо-зуудшье силос дараха түсэбөө 5—6 процент дүүргээд, һүүлэй үедэ мүр-тэй юумэ хэнэгүй. Эдэ колхозуудта тон һаяын үдэрнүүдтэл силоснэ ком-байнууд хүдэлжэ захалаа. Энээн-һээ урагша элдэб янзын үрмэдэһэ ногоо ехээр суглуулжа, силос бол-гон даража байха арга боломжо бии һэн. Теэд тэрэ арга боломжоёо хэрэглээгүй. Саянтын МТС-эй ди-рекци, эдэ колхозуудай хүтэлбэри-лэгшэд үшөөл һанаа амарханаар энэ хүдэлмэриие унжагайруулжал, саг үнгэргэжэл байна.

Хэды хэлсэгдэжэ байбашье, Иволгын МТС-эй харьяата колхо-зуудта тэжээл бэлэдхэлгээр мүртэй хубилалта болоногүй. Энэ МТС-эй директор нүхэр Петинов, партиин айкомой МТС-эй зонодохи секре-тарь нүхэр Хайдуков КПСС-эй об-комой һануулһанай һүүлээр хүдэл-мэреэ элитээр ондоо болгожо байта-раа, һүүлэй үдэрнүүдтэ тэжээл бэ-лэдхэлгэ аалидхажа байнхай.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой ехэхэн сабшалангынь уһанда ороо юм. Тиибэшье колхозой хүтэлбэри-лэгшэд энээгээрээ шалтаг барьяад лэ, үбһэ бэлэдхэлгээ удааруулна. Һүүлшын 5 хоног соо оройдоо 30 центнер үбһэн сомогдоһон байна. Энэ колхоздо, мүн Ленинэй нэрэм-жэтэ колхоздо тракторна косилка-нууд тон муугаар хүдэлнэ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо тракторна 4 косилкын 1—2-нь лэ хүдэлдэг юм. Тэдэнэр түрүүшээр яһала ябаһан аад, һүүлшэг тээшээ зогсодог боло-шоо. Косилкануудай эбдэрхэдэ за-һаха запасной частьнууд байхагүй. Энэ колхоздо сабшалангайнь үшөө 40 процент сабшагдаагүй зандаа.

Силос даралгаар энэ МТС-эй харьяата колхозууд баһал горьтой-хоноор гээгдэшоо. Гансахан «3-я пятилетка», «Коминтерн», Булганинай нэрэмжэтэ кол-хозууд түсэбэйнгөө 30—40 про-центые дүүргээд байна. Тии-хэдэ «Авангард» колхоздо орой-доо зуугаад тонно силос дарагдаа. Эндэ һаял силоснэ комбайн табиг-дажа, наран сэсэг хадажа эхилбэ. Бүхы колхозуудта үдэр бүри силос дарагданагүй. Жэшээнь, «Комин-терн» колхозойхид түрүүшээр шач-гашаг хүдэлжэ, силос һайса дара-жа байһан аад, һүүлэй 2—3 үдэртэ баһа забһарлаад байна.

Силос дараха түсэбөө хүсэд дүүр-гэхэ арга боломжо аймагай колхо-зуудта дүүрэн бии. Наран сэсэг яһа-ла ургаа, мүн зарим полинуудта кукурузыншье ургаса муу бэшэ. Үр-мэдэһэ, шугы буртагай, намагай но-гоон, эдеэшэхээ болиһон тарьянай ногоон солоомо гэхэ мэтэ яһала эл-бэг байна.

Таряагаа, мүн бусад ургамалнуу-даа хуряажа эхилхэтээ хамта, үб-һэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ анхарал ба-гаар табигдадаг болоод байна. Энэ алдуугаа эндэхид заһажа, хоёр тон шухала кампаниие зэргэ түргэн ябуулха ёһотой.

З. Лубсанова, «Улаан Иволга» газетын редактор.

Таряагаа сохижо захалба

Прибайкальска аймагай зарим колхозууд амяарлан хуряаһан та-ряагаа суглуулан, сохижо захалба.

Чкаловай нэрэмжэтэ колхозой по-линууд дээрэ комбайнер П. А. Су-хих 20 гектарай хара таряа суг-луулжа сохибо. Гектар бүриһөө 10—11 центнер ургаса гаража байна.

Мүн «Путь к коммунизму», «Заве-ты Ильича», Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд амяарлан хуряаһан та-ряагаа суглуулан, сохижо захалаа.

В. Карнаков.

Колхоздо туһална

Баргажанай леспромхозой ОРС-ын, Баргажан Адагай загаһанай консервын комбинадай хүдэлмэ-ришэд, албахаагшад аймагайнгаа колхозуудта тэжээл бэлэдхэлсэжэ, ехэ туһа хүргэнэ.

Карл Марксын нэрэмжэтэ кол-хоздо хүдэлмэрилжэ, тэдэнэр ажа-лай һайн жэшээ харуулна. Тэдэнэр үдэр бүри 75 тонно силос дараха гэһэн социалистическэ уялга хүдэл-жэ эхилхээ байхадаа абаһан юм. Тэдэнэй хэлэһэн үгэ хэһэн хэрэг хоёрынь алгасанагүй.

Һайн эмхи журамтайгаар, ехэ бүтээсэтэйгээр ажалаа эмхидхээд, мүнөө үдэр бүри 80—80 тонно си-лос дарана. Эндэ августын 23-һаа 25 хүрэтэр хамтадаа 244 тонно си-лос дарагдаба. Эдэ предприятинуу-дай хүдэлмэришэд болон албахааг-шадай шефтээ абаһан колхоздоо иимэ туһаламжа үзүүлжэ байһа-ниинь бусадта жэшээ боломоор.

О. Раднаев

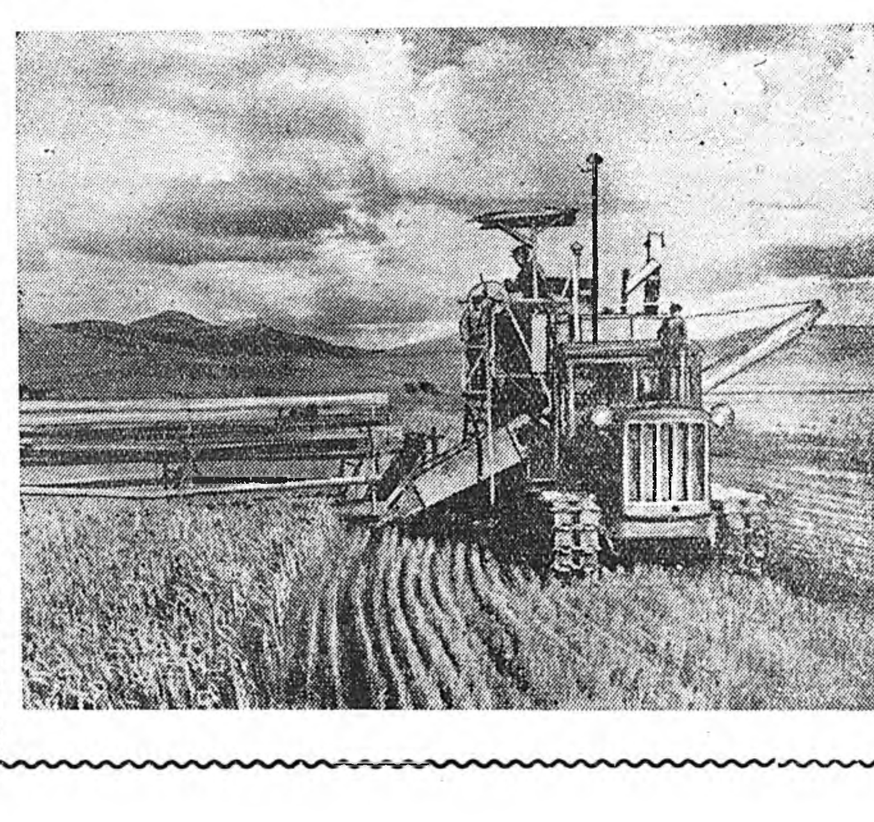

—✪—

Энэ жэлдэ механизацийн училищи дүүргээд ерэһэн залуу комбайнер Ва-силий Бурлаков мүнөө Кударын аймa-гай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой поли-нууд дээрэ шэнэ ургасын таряа хадажа байнхай. Залуу комбайнер Ехэ-Кударын МТС-эй бусад дүршэлтэй комбайнер-нуудһаа дутуугүйгөөр халаанайнгаа даалгабариие холо үлүүлэн, һайн ша-нартайгаар дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Василий Бурлаковай жолоододог комбайнын агрегадайхид таряа хадажа ябана.

Д. Болхосоэй, фото.

—✪—

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ЭРДЭМТЭ МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭДЭГ ГУЛАМТА

В. Р. ФИЛИППОВ, Бурят-Монголой зооветинститудай директор, профессор, ветеринарна наукануудай доктор

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа дээрэнь) доцент, хүдөө ажахын наукануудай кандидат М. С. Иванов, доцент, хүдөө ажахын наукануудай кандидат А. Г. Давыдов, доцент, хүдөө ажахын наукануудай кандидат Н. В. Барнаков, (доронь зүүн гарһаа) профессор, биологическа наукануудай доктор, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат И. А. Спирюхов, институдай директорэй орлогшо, доцент, биологическа наукануудай кандидат В. Я. Суетин, доцент, түүхын наукануудай кандидат В. И. Шатилов, профессор, ветеринарна наукануудай доктор Д. Т: Червяков.

Урдань мүлжэгдэжэ, дарлагдажа, барга харанхы байдалтай байһан бурят-монгол арад Октябриин революциин илаһанай ашаар манай ороной бүхы олон үндэһэ яһатантай тэгшэ эрхэтэй, бүрин сүлөөтэй боложо, экономикоёо, соёл болбосоролоо хүгжөөхэ дардам арюун замда гараһан байна. Дээдэ, дунда һургуулинууд манай республикада имагтал Советскэ засагай үедэ бии болоо юм. Бурят-Монголой зооветинститудай бии боложо, эрдэмтэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэдэг гуламта болотороо хүгжэһэн түүхэ энээн тухай эли тодоор гэршэлнэ.

СССР-эй зүүн тээхи нютагуудта промышленность, хүдөө ажахые хүгжөөхэ, энээнтэй дашарамдуулан дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэгтэ КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдтэ ехэ анхарал хандуулагданхай. Онсо ехэ удхашанартай энэ зорилгые бэелүүлгэдэ манай Бурят-Монголой зооветинститут туһалха уялгатай.

1932 ондо Бурят-Монголой агропединститудта зоотехническэ факультет нээгдэһэн юм.

Гурб~~ жэл үнгэрөөд байхада, 1935 ондо Бурят-Монголой зооветинститут Улан-Удэ городто нээгдээ һэн. Энэ институт ветеринарна болон зоотехническэ хоёр факультедтэй байгаа.

1935 — 41 онуудта институдта ойройдоол 100—120 студент һураһан байна.

Дан бага дээдэ һургуули байһан дээрэһээ манай институт 1941 ондо Омско ветеринарна институдтай нэгэдүүлэгдээ һэн. Дайнай урда тээхи зургаан жэлэй туршада байха зуураа, зооветинститут 63 эрдэмтэ зоотехнигые, 49 ветеринарна врачые бэлэдхэбэ. Эдэ жэлнүүдтэ наукануудай найман кандидат: В. О. Липпинг, И. А. Спирюхов, С. С. Касаткевич, М. Г. Косарев, Ф. А. Чиркин, В. Н. Чернов, Д. К. Червяков, Г. Н. Борисов гэгшэд институдтамнай хүдэлмэрилжэ байгаа. Институдай бусад багшанар эрдэмтын нэрэзэргэгүй, дээдэ һургуулинуудтай мэргэжэлтэд гү, али хүдөө ажахыда үнинэй хүдэлһэн хүнүүд байһан юм.

1945 ондо Бурят-Монголой зооветеринарна институт дахин нээгдэбэ. Институднай мүн лэ зоотехническэ болон ветеринарна факультедтэйгээр нээгдээ һэн. 1945 ондо институдай нэгэдэхи курсада 50 хүн абтаһан, хойшонхи жэлнүүдтэнь 1951 он хүрэтэр нэгэдэхи курсануудта 75-һаа олон хүн абтаагүй байгаа.

1952 оной июлиин 1-дэ институдта 294 студент һуралсажа, 52 научна хүдэлмэрилэгшэ, тэрэ тоодо наукануудай 22 кандидат болон доцентнүүд хүдэлмэрилжэ байба.

Партиин Бурят-Монголой обкомой болон БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет, СССР-эй Дээдэ һургуулинуудай министерствын болон СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын зууршалга хэһэнэй ашаар 1952 ондо Бурят-Монголой зооветинститудта агрономическа факультет нээгдээ һэн.

1952 ондо институдай гурбан факультедэй нэгэдэхи курсануудта 150 хүн абтаба. Үнгэрһэн 1951 онойхидо орходоо институдта хоёр дахин олон хүн абтаха ёһотой байһан байгаа.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй сентябрьска Пленумэй һүүлээр институднай нэгэдэхи курсануудтаа жэл ерэхэ бүри олон студентнүүдые абадаг болобо. Тиигэжэ 1953 ондо 180 хүн, 1954 ондо 300 хүн, 1955 ондо 375 хүн, 1956 ондо 425 хүн, 1957 ондо 475 хүн зооветинститудта абтаһан байна.

Партиин областной Комитедэй болон Бурят-Монголой Сре- публикын правительствын, мүн СССР-эй Дээдэ һургуулинуудай министерствын үүсхэлээр 1955 ондо зооветинститудта, технологическа факультет нээгдэбэ. Мяхаар, мүн мяханай продуктнуудаар инженер-технологуудые бэлэдхэдэг отделени, мүн арһанай заводуудта болон фабрикануудта хүдэлхэ инженер-технологуудые бэлэдхэдэг отделени, хүдөө ажахын барилга хүтэлбэрилхэ инженернүүдые бэлэдхэдэг — иимэ гурбан отделенитэйгээр технологическа факультет нээгдэһэн байна.

Тиигэжэ Бурят-Монголой зооветинститут хүдөө ажахыншье, мүн промышленностиин олон факультедтэй институт болоо һэн. Мүнөө жэлдэ нэгэдэхи курсануудта студентнүүдые абаад байхада, Бурят-Монголой зооветинститудай бүхы зургаан факультедэй болон отделенинүүдэй студентнүүдэй тоо 1750 хүн болоо.

Иигэжэ һүүлэй табан жэлэй туршада Бурят-Монголой зооветинститудай студентнүүдэй тоо зургаа дахин шахуу олошорбо.

Институдаймнай иимэ түргөөр ехэ болон хүгжэхэдэнь, улам олон байра хэрэгтэй болоһон, кафедрануудай лабораторинуудые болон практикумуудые шэнэ приборнуудаар, түхеэрэлгээр хангаха хэрэгтэй болоһон, гадна факультедүүдэй кафедрануудта хүдэлхэ дээдэ зэргын эрдэмтэй олон багшанар хэрэгтэй болоһон байна.

Эдэ жэлнүүдэй туршада республикын партийна, советскэ органуудай туһаламжаар манай институт Каландарашвили үйлсэдэ байдаг өөрынгөө № 18 болон 13, Мичурин үйлсэдэ байдаг № 22 байшангуудые шэнээр заһабарилан барижа үргэдхөөд, һуралсалай таһалгануудаар олон болобо. Гадна, БМАССР-эй Совмин Смолиной үйлсын № 42, Балтахиновай № 66, Сталинай үйлсын № 24-дэхи байшангуудые зооветинститудта үгэжэ, тэдэ байшангууд ехэ заһабарида ороһон, үргэдхэгдэһэн байха юм.

100 хүнэй байха байра Пушкинай үйлсэдэ, 100 хүнэй байра Дзержинскиин үйлсэдэ, 100 хүнэй байра һуралсалайнгаа ажахыда өөһэдынгөө хүсөөр бариһанайнгаа ашаар жэл ерэхэ бүри олошоржо байһан студентнүүдээ багтааха аргатай болоо һэмди. Гадна, 640 хүнэй байха байра «Бурмонголстрой» трест барижа байна. Энэ байра мүнөө жэлэй сентябрьда бэлэн болохонь.

Институдай багшанарта 3, мүн 8 квартиратай байранууд Советскэ болон Дзержинскиин үйлсэнүүдтэ баригдаһан, мүн Халзан Толгойдо нэгэ, хоёр квартирануудтай гэрнүүд баригдаа һэн.

Гэбэшье, барилгын иимэ ехээр ябуулагдажа байбашье, факультедүүд болон кафедранууд һуралсалай таһалгануудаар, студентнүүд, профессорнүүд, доцентнүүд болон ассистентнүүд байраар дуталдаһаар зандаа.

Бурят-Монголой зооветинститут манай ороной зүүн зүгэй томо дээдэ һургуулинуудай нэгэниинь байжа, хүдөө ажахыда хүдэлхэ агрономуудые, зоотехнигүүдые, ветеринарна врачуудые, инженер-барилгашадые бэлэдхэдэг, мүн Сибириин болон Алас Дурна зүгэй хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностьда хүдэлхэ инженер-технологуудые бэлэдхэдэг гээшэ. Энэ ушарые хараадаа абан, мүн Бурят-Монголой зооветинститудые саашадань ехэ болгохо, хүгжөөхэ зорилгоор СССР-эй Министрнүүдэй Совет Улан-Удэ городто Бурят-Монголой зооветинститудта зорюулан, хэдэн байшангууд болон барилгануудые барижа үгэхэ гэжэ 1953 ондо тогтооһон байна. Хамта дээрээ 60 миллион түхэригэй болохо энэ барилга 1956—1960 онуудай туршада сүм дүүргэгдэхэ ёһотой.

1955 оной августһаа эхилэн эдэ олон байшан, барилганууд хэгдэжэ захаланхай. 640 хүнэй байха түрүүшын байра 1957 ондо баригдажа дүүргэгдэхэ, 600 хүнэй хоёрдохи байра 1958 ондо дүүрэхэ, 1959 ондо институдай байха 84 мянган кубометр талмайтай ехэ байшан баригдаха, мүн 640 хүнэй байха гурбадахи байра баригдажа дүүрэхэ юм. Клиническэ корпус болон институдай бусад бүхы байшан, барилганууд 1960 ондо дүүргэгдэхэ.

Сибириин болон Алас Дурна зүгэй томо дээдэ һургуулинуудай нэгэн болохо манай институдай байшангуудые бариха түсэбые дүүргэхын тулада манай подрядчик болохо барилгын «Бурмонголстрой» трестын хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон хүтэлбэрилэгшэд бүхы хүсэеэ элсүүлэн, шэн габьяатайгаар ажаллаха ёһотой болоно. Энээнһээ гадна, республикын хүтэлбэрилэгшэд, мүн советскэ органууд республика доторхи энэ ехэ барилгада анхаралаа ехээр хандуулха ёһотой.

Һүүлэй хоёр, гурбан жэлэй туршада кафедрануудай лабораторинууд болон практикумууд оптическа шэнэ приборнуудаар, мүнөө үеын түхеэрэлгээр, шухаг олдодог препарадуудаар, харуулан ойлгуулгын материалнуудаар, олон реактивуудаар болон химикадуудаар, ажахын хэрэгсэл, мебель гэхэ мэтээр яһала хангагдаа.

1956 ондо институдтамнай агрометеорологическа станци, физиологическа лаборатори байгуулагдаба. Эдэ станци лаборатори хоёр тусхай түхеэрэлгээр хангагдахаһаа гадна, тэндэ хүдэлхэ хүдэлмэрилэгшэд томилогдоһон байна.

Институдай туршалгын-һуралсалай ажахы энэ жэлдэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 5 килограмм нарин нооһо хайшалһан, симментал буха бурят үнеэн хоёрой хоорондоһоо гараһан хоёрдохи, гурбадахи үеын түлэй үнеэн бүриһөө 5 мянган литр һү һааһан байна. Һуралсалаймнай ажахыда 125 үнеэнэй байха типовой байра баригдаа. Институдай доцент, механизациин кафедрые даагша, техническэ наукануудай кандидат И. Н. Нурминскиин зохёоһон проектээр, һуралсалай ажахыдахи үнеэдые автоматическаар уһалха, уһа халааха болон уһа ябуулха тусхай түхеэрэлгэ тодхогдоһон, электричествын хүсөөр үнеэ һаадаг заал түхеэрэгдэһэн байха юм. Тиигэжэ фермын ажал ехэтэй хүдэлмэри мүнөө гүйсэд онһожоруулагдаа. Теплицэ баригдажа байна, үрэ жэмэстэ модоной сад ехэ болгогдоо.

Бурят зоной дундаһаа эрдэмтэдые бэлэдхэхэ зорилгоор түбэй городуудай дээдэ һургуулинуудай аспирантурануудта һүүлэй 5—6 жэлэй туршада 50 хүн эльгээгдэһэн байна. Республикын хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, ветврачууд, эрдэмтэ зоотехнигүүд, эрдэмтэ агрономууд, дунда һургуулинуудай физикэ, химиин багшанар болон манай институдта һуража байхадаа онсо шалгарһан хүнүүд тэдэнэй дунда бии.

1954, 1955, 1956, 1957 онуудта тиишэ эльгээгдэһэн олон хүн аспирантураяа дүүргэжэ, диссертацияа баряад, биологическа, ветеринарна, хүдөө ажахын, техническэ болон физико-математическа наукануудай кандидадууд болоод институдтаа бусажа ерэһэн байна. Доцентнүүд, ветеринарна наукануудай кандидадууд болоһон М. И. Богданов, Д. Цырендоржиев, И. Матафонов, С. Н. Балдаев, М. С. Кобец тэдэнэй тоодо оролсоно. Доцентнүүд болоһон хүдөө ажахын наукануудай кандидадууд К. Д. Миронов, К. Т. Мункоев, В. Н. Мададаев, М. А. Дульбеева, В. Ц. Сампилов, В. Д. Мананникова, И. Ишигенов, Максимов, бусад олон хүнүүд мүнөө институдтаа бусаад хүдэлнэ. Советскэ Союзай суута профессорнүүдэй, наукануудай докторнуудай болон академигүүдэй хүтэлбэри доро биологи, агрономи, зоотехни болон ветеринариин шухала шухала асуудалнуудые тэдэнэр шэнжэлжэ, айхабтар ехэ һургуули абаа. Газар эдлүүриин, ургамал тарилгын, малые эдеэлүүлхэ болон тэдэниие үсхэбэрилхэ асуудалнуудаар, мүн малай халдабариташье, халдабарита бэшэшье үбшэниие яажа таниха, яажа аргалха, тэдэнһээ яажа һэргылхэ тухай асуудалнуудаар эдэ нүхэд диссертацияа бэшээ юм.

Хоёрдохёор, манай институдай кафедрануудта ассистентнүүдээр хүдэлжэ, олон хүнүүд эрдэмээ дээшэлүүлнэ. Ветеринарна, зоотехническэ, агрономическа факультедүүдэй кафедрануудта хүдэлжэ байхадаа нүхэд М. Н. Богданов, Г. В. Иванов химическэ наукануудай кандидат болохын тулада диссертацинуудые бэшээ, Ж. Дандарон физико-математическа наукануудай кандидат болохоор, А. Г. Давыдов хүдөө ажахын наукануудай кандидат болохоор диссертацинуудые бэшээ. Гадна, И. Н. Нурминский техническэ наукануудай кандидадай, К. А. Васильев биологическа наукануудай кандидадай, А. И. Ленец ветеринарна наукануудай кандидадай, П. И. Малахинов экономическа наукануудай кандидадай нэрэзэргэдэ хүртэхын тула диссертацинуудые бэшэжэ дүүргээ. Мүн институдай бусад научна хүдэлмэрилэгшэд диссертацинуудые бэшэнэ. Бурят-Монголой зооветинститудай кафедрануудта хүдэлдэг хэды доцентнүүд һүүлэй жэлнүүдэй туршада докторско диссертацинуудые бэшэжэ, зариманиинь тэдэнээ баряад байна.

«Моридой тохойн балсангуудай түхэл хэлбэри, мүн тэдэнэй дүүргэдэг үүргэ» гэһэн темээр доцент И. А. Спирюхов диссертаци бэшэжэ, 1954 ондо биологическа наукануудай доктор болоо.

Доцент В. Я. Суетин 1955 ондо биологическа наукануудай доктор болоо. «БМАССР-эй эм домой шэнжэтэй ургамалнууд» гэһэн темээр ветеринарна наукануудай доктор болохын тулада доцент Червяков 1956 ондо, «Бурядай эбэртэ бодо мал, тэрэнэй хаанаһаа бии болоһон тухай, тэрэниие һайжаруулха арга зам тухай» гэһэн темээр хүдөө ажахын наукануудай доктор болохын тулада доцент М. Н. Балков 1956 ондо диссертацинуудые бэшэһэн байна. Доцентнүүд С. И. Мачульский, П. А. Овчинников, С. И. Ламкин гэгшэд научно-шэнжэлэлгынгээ хүдэлмэриие мүнөө бэшэжэ дүүргэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зооветинститудай студентнэр (зүүн гарһаа) П. Ше А. Бажеева, П. Климов, Л. Мирзина, А. Николаев, Р. Чебунин, К. Бутуханов, Е гидаева.

И. Николаевай фот

1957 оной августын 1-дэ Бурят-Монголой зооветинститудай дүрбэн факультедтэ 34 иимэ кафедра бии байна гэбэл: марксизм-ленинизмын, химиин, органическа болон биологическа химиин, физикын, ботаникын болон убһэ тэжээлэй, зоологиин болон дарвинизмын, хариин хэлэнүүдэй, мал адууһанай анатомиин, гистологиин болон патанатомиин, микробиологиин, физиологиин, патофизиологиин, фармакологиин болон ветсанэкспертизын, хирургиин, акушерствын болон искусственнаар үрэжүүлгын, терапиин болон клиническэ диагностикын, эпизоотологиин, паразитологиин, зоогигиенын, үхэр мал үсхэбэрилгын, тэдэниие эдеэлүүлгын, мал ажалай, социалистическэ предприятинуудай экономикын болон эмхидхэлэй, хүдөө ажахын механизациин, ургамал ногооной, газар ажалай болон хүрьһэнэй, үрэ жэмэс, овощиин болон фитопатологиин кафедранууд бии.

Эдэ кафедрануудта 146 багша, тэрэ тоодо гурбан профессор, докторнууд, 64 доцент болон наукануудай кандидадууд хүдэлнэ.

Адууһа малые үсхэбэрилхэдэ тэдэнэй дээдэ нервнэ системын ямараар нүлөөлдэг тухай асуудалые институдай үнинэй научна хүдэлмэрилэгшэ доцент В. Я. Суетин шэнжэлнэ. Эгээл һайн шанартай мал бии болгохын тулада малай бэе махабадые яажа хубилгахаб гэһэн асуудалаар профессор И. А. Спирюхов һурагшадтаяа шэнжэлэлгэ хэнэ. Зарим халдабарита үбшэнүүдээр малые оройдоо үбшэлхэгүй болгохо тухай асуудалые профессор В. Р. Филиппов институдайнгаа хүдэлмэрилэгшэдтэй, мүн эндэхи ветврачуудтай шэнжэлэн үзэжэ байнхай. Профессор Д. К. Червяков Бурят-Монголой эм домой шэнжэтэй ургамалнууд хэрэ ехэб, мүн бусад ямар эмнэлгын арга бииб гэһэн асуудал шэнжэлнэ. Доцент А. Г. Давыдов Бурят-Монголой нуга бэлшээринүүдые яажа һайжаруулха тухай асуудал шэнжэлнэ. Доцентнүүд Р. П. Пилданов болон К. Д. Миронов, хүдөө ажахын наукануудай кандидат В. Д. Мананникова гэгшэд бурят хонидые яажа һайжаруулха тухай асуудал, хүдөө ажахын наукануудай кандидадууд А. А. Александрова Б. Ц. Сампилов хоёр БМАССР-эй эбэртэ бодо малай болон хонидой тэжээлэй типовой рацион тухай асуудалые шэнжэлэн үзэнэ. Мүн институдай бусад олон научна хүдэлмэрилэгшэд научна ехэ удхашанартай айхабтар олон асуудалнуудые шэнжэлэн үзэжэ байнхай.

Эдэ бүгэдэ дээрэһээ харахада, манай институдай научна хүдэлмэрилэгшэд болон багшанар хүдөө ажахыда, мүн промышленностьда хүдэлхэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэнэ, адуу малай ашат шэмые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын культурануудай ургасые һайжаруулха асуудалнуудые шэнжэлэн үзэнэ. Бурят-Монгол Яхадай болон Алас Дурна зү колхозуудта хүдөө ажахын наук туйлалтанууд улам ехээр нэбтэр лэгдэнэ, түрүү дүй дүршэл дэлгэр лэгдэнэ.

1945 онһоо эхилээд 1952 он бо тор манай институт мал ажа 172 мэргэжэлтэдые бэлэдхээ.

Хүдөө ажахые саашадань хүгж хэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй һүү Пленумүүдэй шиидхэбэриие бэел лэн, 1952 онһоо 1957 он хүрэ зооветинститут 494 зоотехник, в врач болон агрономуудые бэлэд жэ гаргаһан байна.

1957 оной апрельдэ эгээл түр шынхеэ 50 эрдэмтэ агроном ма институдые дүүргэжэ гараад, Б рят-Монголдо, Эрхүүгэй, Читын о ластьнуудта, Красноярай хизаа хүдэлмэрилнэ.

Тиигэжэ Бурят-Монголой зоо институт тогтоогдоһон сагһаа х шо 700 гаран ветврач, зоотехник лон агрономуудые бэлэдхээ. Мү тэдэнэр партийна, советскэ, хү ажахын органуудай хүтэлбэри шэдөөр, МТС-үүдтэ, колхозу та, совхозуудта, түмэр замай бо уһа мүрэнэй транспортда, биоф рикануудта, мяханай комбинаду та, промышленностиин олон һ баринуудта, Сибириин, Забайкал болон Алас Дурна зүгэй дээдэ һу гуулинуудта болон техникумүү хүдэлмэрилнэ. Казахстанһаа, Уз кистанһаа, Молдавиһаа, Украи һаа, Российска Федерациин респ лика, хизаар, область, округууд ерэһэн 1500 шахуу хүн мүнөө жэ манай институдта мэдүүлгэ үгэ шалгалтын экзамен барна.

10-дахиие дүүргэжэ ерэгшэ олонхинь Бурят-Монголой АССР Читын, Эрхүүгэй, Амурай облас нуудта, Хабаровска, Приморско лон Красноярска хизаарнуудта һ даг зонууд байба. Түбиин облас һоо, Яхадай АССР-һээ, Алтайн заарһаа, Магаданай областьһоо лон РСФСР-эй бусад областьну һаа хэдэн хүнүүд мэдүүлгэнүү барна.

Мүнөө жэлдэ орохоёо байгша 50—60 процентнь промышле предприятинуудта, барилгануу транспортда, колхоз, совхозууд МТС-үүдтэ хүдэлһэн байха Энэнь һайн.

Бүхы факультедүүдэй нэгэд курсануудта абтаһан 475 студен 287-ниинь хүбүүд, 138-ни басагад байна. Тиихэдэ тэдэ 218-ниинь Бурят-Монголой АС һээ, Эрхүүгэй болон Читын облас нуудһаа ерэһэн бурядууд юм.

Мүнөө жэлдэ 1750 студенттэй лоһон Бурят-Монголой зооветин тут 1957—1958 оной һуралсалай нэ жэлые сентябриин 1-һээ эх хэнь. Марксистско-ленинскэ наук мичуринска биологи, павловска зиологи, хими болон физикэ, аг номи, зоотехния болон ветери риин, тэрэшэлэн инженернэ хэр үндэһэ һууриие һайнаар шуда үзэхэ харюусалгата зорилго инс тудай бүхы багшанарай, тэдэнэй һалагшадай, хүдэлмэришэдэй бо албахаагшадай, мүн студентнэ өөһэдынь үмэнэ табигдаад байна.

Материально-техническэ ба тулюуршаг, байра байдалай ду дадаг байгаашье һаа, рят-Монголой зооветинститу профессорнүүд, доцентнүүд, ас тентнүүд, багшанар болон студе нэр бүхы хүсэ шадалаа эршэдүү хүдөө ажахыда болон промышл ностьда хүдэлхэ мэргэжэлтэдые лэдхэхэ, табиһан зорилгоёо б лүүлхын түлөө хүсэ шадалаа. эр бэлигээ гамнангүй оролдохо.

Мүнөө Октябриин социалисти скэ революциин 40 жэлэй ойе тэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө най ороной бүхы ажалшад угаа үүсхэл, эдэбхитэйгээр тэмсэжэ б на. Мүн манай институдай баг нар болон студентнүүд һуралса эрхим амжалтатайгаар энэ ойе таха байһамнай дамжаггүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бурят-Монголой гүрэнэй зооветеринарна институдай байшан.

БАГШАНАР, ҺУРАГШАД! ҺУРАЛСАЛДАА ШЭНЭ АМЖАЛТА ТУЙЛАХЫЕТНАЙ ХҮСЭНЭБДИ

★ ★

Һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха

(Баргажанай аймагай багшанарай зүблөөнһөө)

ралсалай шэнэ жэлэй эхил- урдахана Баргажанай айма- багшанарай зүблөөн боложо, эргэшэ жэлдэ һурагшадые һур- хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ байгаа дутагдалнууд, тэдэниие үүлха хэмжээн тухай асуудал эн хэлсэбэ.

гэрэгшэ һуралсалай жэлдэ гажанай аймагай зарим һур- инууд һуралсалай-хүмүүжүүл- хүдэлмэреэ нэгэ хэды һай- руулаа.

Гэхэтэй хамта, аймаг дотор ибүүдые һургаха, хүмүүжүүлхэ дэлмэридэ дутагдалнууд нилээд байгаа. Юуб гэхэдэ, үнгэрэг- жэлдэ гансахан 5—10-дахи ссуудта орохо 183 үхибүүд һур- лида ороогүй байшоо. Тэрэшэ- аймаг дотор хоёрдохи жэлээ классаа һууһан, 151 үхибүүн ргууляа орхиһон байна. ина 7-дохи классуудай 270 агшадһаа аяар 87-нь да- һуугаа. Тиихэдэ, Усть- ргажанай, Баргажанай дунда ргуулинуудта 7-дохи классуудай агшадайнь миил 45—52 про- тнь 8-дахи класста ороо юм.

ургуулинуудта политехническэ алсалай талаар түрүүшын һайн ам хэгдэбэшье, энээндэ ө олон дутагдалнууд, шиид- эзгүй асуудалнууд бии. магай олонхи долоон жэ- ба дунда һургуулинууд алсалай һайн мастерскойтой оодүй, заримандань мастер- йнууд бии болгогдобошье, тэ- ь элдэб түхеэрэлтэнүүд, хэрэг- нүүдээр тон дутуу.

үблөөн дээрэ олон багшанар хэлэхэдээ, һургуулинуудта һу- алай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэ- е саашадаа эрид һайжаруулха удалнуудта онсо анхаралаа хан- лаа. Зариманайнь үгэ доро то- бобди.

Һурагшадые ажалда дүршэлтэй болгохо

Затеев, БМАССР-эй габьяата багша)

арти, правительствын зааба- р манай һургуулинууд политех- ескэ һуралсалые бэелүүлжэ, тон удхашанартай, харюусалгатай удалые шиидхэнэ гээшэбди. Теэд алсалай хүдэлмэреэ бэелүүлхэ далдамнай олон бэрхэшээлнүүд олдоно. Манай Баргажа- дунда һургуули колхоз он предприятинуудһаа холо, ай- ай центртэ байдаг. Тиимэһээ асуудалые зүбөөр шиидхэхэ эгтэмнай партиин айком, айм- эдком туһаламжа үзүүлхэ бэ- эжэ найдагдана.

Мүн һургуулимнай мастерской- нуудта элдэб түхеэрэлгэнүүд, һу- ралсалай хэрэгсэлнүүд дутуу. Тиимэһээ һурагшаднай гар ажалай болон машиноведениин программа- нуудые һайн шанартайгаар шудал- нагүй. Политехническэ һуралсалые бэелүүлхэ хэрэгтэмнай манай һур- гуулиие шефтээ абаһан Баргажа- най ГЭС, хэлхээ холбооной конто- ро ямаршье туһаламжа үзүүлнэгүй.

Һургуули бүридэ туршалгын талмай эмхидхэхэ

(Үрөөгэй дунда һургуулиин багша Г. Долгоршиинай үгэһөө)

Манай дунда һургуули тур- шалгын һайн талмайтай. Энээниие РСФСР-эй габьяата багша Т. М. Малика эхин түрүүн бии болгоо һэн. Теэд һүүлшын жэлнүүдтэ энэ талмаймнай хүдэлмэри муудажа байха юм.

Шэнэ жэлдэ һургуулинууд тур- шалгынгаа участогуудта онсо ан- харал хандуулха зэргэтэй.

Багшанарай үүргэ тон ехэ

(Усть-Баргажанай дунда һургуулиин багша Н. Колмаковагай үгэһөө)

Үхибүүдые һайнаар һургаха, зү- бөөр хүмүүжүүлхэ арга боломжо бидэ багшанарта мүнөө дүүрэн ол- гогдоо. Гэбэшье, һургуулинуудай хүдэлмэридэ олон дутагдалнууд бии байжа, олон үхибүүд муугаар һурана. Тиин жэлһээ жэлдэ олон һурагшад нэгэ класстаа дахин һуужа, ехэ гаргаша хэнэ.

Һуралсалай-хүмүүжүүлгын хү- дэлмэриин амжалтань ехэнхидээ багшанарай мэргэжэл, шадабари- һаа дулдыдадаг гээшэ. Мүн багша- нарай хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэ- хэ, хүтэлбэрилхэ, саг дарыдань хи- налта хэхэ гээшэ бага бэшэ удха- шанартай юм. Манай Усть-Барга- жанай дунда һургуулиин коллек- тив ехэ. Теэд һургуули- дамнай һуралсалай болон хүмүү- жүүлгын хүдэлмэри хангалтагүй байна.

Һургуулиин хүдэлмэриие һайжа- руулха хэрэгтэ партийна, профсо- юзна организацинууд тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Теэд манай һур- гуулиин дэргэдэхи эдэ организаци- нууд энэ үүргэеэ һайнаар дүүргэнэ- гүй, багшанарай коллективэй дун- да эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдана.

***

Һургуулинуудта һуралсалай- хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саа- шадаа эрид һайжаруулха зорил- готой тогтоол зүблөөндэ хабаадаг- шад баталан абаа.

О. Раднаев, манай корр.

Имеевэй бүлэдэ үнинэй хүлеэгдэһэн үдэр ерээ. Ося хүбүүн нэгэдэхи класста орохонь. Анха түрүүшынхеэ нэгэдэхи классай богоһо алхаха гэжэ байһан Ося дүүдээ эгэшэ Зинань туһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зина басаган Ося дүүдээ сүүмхэ үргэлхыень заажа байна.

А. Кочергинэй фото.

Барас ХАЛЗАНОВ

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүд

1. ҺАЙРХУУ БАЛДАН

Багашууд юунһээ хожомдохо һэм,
Баран эндэ суглараа.
Үлзы мүнөө һургахань
Үсэгэлдэр асарһан халтараа.

Эмээлээ тохохоо һанахадань,
Эрьен татаад собхорно.
Хазаарайнь жолоо барихадань
Хазажархихаар забдана.

Эмниг халтарай ууртайш һаа,
Эмээл бүхөөр тохогдоо.
Үлзын эмээлдэ һуухалаар лэ,
Үүрһэһөөр халтар собхороо...

Хөөһэ бурашаһан амаараа,
Хазаарай жолоо угзаржа,
Харгы хүндэлэн зогсоһоор,
Халтар эрхэн хэбтэшоо..

Сарайн захада зогсоошо
Согтын Балдан зүрхэлжэ,
Абгай, унаад үзэһүүлби,
Асагтыл даа,—гэжэ дүтэлбэ.

— Арил тэһэ унахаш,—гээд,
Үлзы урдаһаань зандараа.
Балдан орой һаланагүй: —
— Бү зобогты һанаагаа,

Мориды яһала һургаа хүм,
Мүнөөш барагхан морин даа.
Унажал юрэдөө абабални
Унагаахань бэрхэтэй даа...

— Балдан шадаха, үзэг—гээд,
Багашууд баран шууялдаа...
..Балдан арай һууһаар лэ,
Бадашаба халтараа:—Ябал даа!

Халтар хэды собхороод
Халба һүрэн гүйшэбэ.
Халта Балдан хашхараад,
Ханаава руу шургашаба.

— Балдан һайрхуу!—гэлдэжэ,
Багашууд дарьяа табижархёо.
Саашаа Балдан эрьежэ,
Сарбуугаараа нёлбоһоо
аршажархёо...

2. «БУДҮҮШХЭН ҮБШЭЛЬЭ...»

Табан зөөлэн подушка
Толгой дорохоноо дэрлэһэн,
Бадлайн эрхэ Будүүшхэн
Баатар мэтээр хурхирна.
— Үглөөнэй хэды һэреэ юм.
Үбшэлөөл,—гэжэ тухайлаад,
Гарма хүгшэн һэмээхэн
Градусник һугадань табинал даа.
Хахад үдэр һэргэһээр
«Халааша», — гэжэ гонирно.
«Халуун сай уухагүйб,

Хүйтэниие»,—гэжэ захирна.
Тоһондо шараһан алаади
Табагаар дүүрэн асарна.
Ээзгэй намда абаад ерэ,

Энэш яяр,—гээд арсана.
Һүүлдэнь үндэгэн хэрэгтэй,—гээд
Һугшаран татаад уйлажархёо.
Хүлэршэһэн хүгшөөдэйнь

Хүршын тээшэ гүйжэрхёо..
Табан зөөлэн подушка
Толгой дорохоноо дэрлэһэн
Бадлайн эрхэ Будүүшхэн
Баатар мэтээр хурхирна...

Солбон АНГАБАЕВ

Шинии багша

Шамайе һургажа байһан,
Шинии багша.
Сэдьхэлээрээ сэбэр һайхан
Сэсэн лэ хүн агша.
Сэнхир хүхэ тэнгэриие,
Самолёдоор эсхэгшэ,
Эбхэрһэн үргэн далайе
Линкороор зүһэгшэ,
Үрэжэлтэ тэнюун талаар,
Ургаса баялигаа таридаг.
Хүүгэн байһан үринэрые
Хүнүүд болгожо табидаг,—
Эрдэм бэлигэй хүсөөр,
Эдиршүүлые шэмэглэдэг.
Эгээл хүндэтэй багшада
Эрдэмэй дээжы заалгахашни!

★ ★

Эрхим баян—эрдэм бэлиг*)

Хүхэ сэнхир огторгойгоор хүбэн сагаан үүлэн хөөрэжэ, хүбэлзэмэ хүбхэгэр нооһон шэнги бурьялна.

Худан голые үгсэн ябахада, тэрэ урдаһаамнай нара гарахатай урилдан, хоёр мотоциклнуудай алтан тооһо татаһаар гүбэйн саанаһаа бултайхадань, мүнөөхи үүлэн соо умбажа байһанаа гараба хаяа гэхээр һэн. Тэдэ залуухан хүбүүн басаган хоёр арбадахи класс дүүргэһэн алтан гаршагтай аттестат сээжэдээ няажа, түрэлхи колхоздоо ажаллахаар бусажа ябаһан бололтой. Тэдэ хоёрой хурса шарайе хараад абахада, нюдэн дээрэнь бүхы уудам Хэжэнгэ, бүхы хуудам Худан элихэн нэмжыжэ үзэгдөөд, үбгэ эсэгэнэрэйнь хөөрэлдэдэг үльгэр туужа үнэн хэрэг дээрэ бэелэн, зүрхэнһөөнь дуунай һабагша татажа байгаа бэлэй.

Иигэжэ Хэжэнгын гол дээгүүр ажалай үдэр эхилнэ.

Мүндэгэр сагаан
Мүнгэн бүрхөөр тодхоһон шэнги,
Мүнхэ тобогор
Һэбхеэн ууламни,
Мүшэтэн, гэрэлтэн һанагданалши.

Хургы торгон хормой дээрэш
Хорин соргоор һайлан гарадаг,

Һархаг шэнги, һаруул тунгалаг
Һайхан булагууд дэбэрэн байдаг юмэл!
Түрэһэн нютагаа
Түүхэлэн, энхэрэн хүхинэлби.

Түрэлхи халуун зүрхэнһөөмни
Урган, сэсэглэн байдаг
Уран гоёхон угалза
Арадаймни бэшэһэн
Алтан түүхын хуудаһан дээрэ
Агалга хатуу алмаз мэтэ
Ямар хурсаар яларан байна гээшэб!

Бурят-Монголой ахамад түрүү зохёолшо Хоца Намсараев түрэл һайхан нютагаа иигэжэ магтаһан юм. Эдэ юрөөл үгэнүүдыень хүгжэмдэ оруулан, ирагуу аялгаар дуулагша композитор Жигжит Батуев мүн лэ Хэжэнгын голдо түрэһэн байна.

БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша композитор Бау Ямпилов өөрынгөө эгээл түрүүшын симфоническа сюитые тоонто газартаа зорюулан, «Сэсэглэн байгаа нютаг» гэжэ нэрлэһэн юм. Энэ уран гоёор үльгэрлэн гаршаглаһан ябадалынь хадаа мүнөө үеын жаргаланта Хэжэнгын баян бардам байдалые, сэсэглэн байһан тала дайдые тон тодоор харуулна.

Тэндэхи нютагай үнгын сэсэгүүд дээгүүр «эрхиин шэнээн бэетэй, эрэ хонгор дуутай» зүгынүүдэй ниидэжэ, бал тоһо суглуулжа ябаһандли, Хэжэнгын аймагай центр дээрэ һаяхан нээгдэһэн хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин шабинар тэрэ хүгжэмэйнь ното бүхэниие бишыхан хөөрхэн хургануудаараа шэнжэлэн һууханы һайхан! Хүн болохонь багаһаа, хүлэг болохонь унаганһаа гэжэ эдээнһээ удхатай...

Эрдэм соёл гээшэ хүнүүдэй хүгжэлтэ болбосоролой хэмжээе харуулдаг оюун оньһон арга юм гэжэород ёһондо хэлсэдэг байгаа. «Эрхим баян—эрдэм бэлиг» гэжэ бурят зоной оньһон үгэ бии. Теэд Хэжэнгын голдо тэдэ хоёр сэсэн үгэнүүдые удхалһан эрдэмтэй һургаалтай хүнүүд, оюун бэлиг түгэлдэр уладууд, уран нарин шадабаритан он жэл бүри арбижажал байна.

Барилгын инженер байһан аад, дайнда сапёрно батальоной дайшалхы командир ябажа, баатарай үхэлөөр унаһан Советскэ Союзай Герой нүхэр Жанаев ба түмэр замай залуу инженер, транспортын инженернүүдэй Москвагай институт мүнөө жэлдэ дүүргэһэн Шойнхор Шойбонов; математическа наукануудай кандидат нүхэр Содномов, Ломоносовой нэрэмжэтэ Московско Гүрэнэй университедэй студент Улзытэ Базарон, республикын һургуулиин габьяата багша Долгор Намжилова ба дээдэ эрдэмтэй залуу мэргэжэлтэд Иринчеева, Чимитдоржиев болон бусад; үнинэй поэт Бато Базарон ба Максим Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдай студент залуу зохёолшо Цэрэн Галанов; РСФСР-эй габьяата артист, дууша болон хүгжэмшэ Чойжинима Генинов, Ленинградска уранзурагай институдай студент, залуу зурааша Илья Батуев, филологическа наукануудай кандидат Гунга Туденов, Островскиин нэрэмжэтэ Ленинградска театральна институдай студентка Елена Санжимитыпова; ветеринарна наукануудай кандидат Цырендоржиев, МТС-эй ахалагша ветеринарна врач Гунсын Аюшеевна Цыденова гэхэ мэтэ, уул нютагһаа гараһан оюун бэлигтэниинь тоолохо болоо һаа, нэгэ статья соо багтахагүй байна. Мүнөө манай ороной имагтал дээдэ һургуулинуудта дүшөөд гаран хэжэнгээрхид һуража байха юм.

Эдэнэй зариман тухай республикын һургуулиин габьяата багша Цыбан Токтохоевич Тогтохоев хөөрэжэ үгэнэ. Цыбан Токтохоевич гушаад шахуу жэлдэ багшын ажал эрхилжэ, бүхы Хэжэнгэ дотор хүндэтэй суутай хүн болонхой. Мүнөө пенсионер болоһоншье һаа, өөрынгөө зүрхэ сэдьхэлдэ таараһан тоомжо ажалаа орхёодүй. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг Ородой-Адагай һургуули һүүлэй табан жэл соо таһалгаряагүйгөөр бүхы шабинарайнгаа эрхимээр һуралсаха ябадал туйлана. Эндэһээ гаража саашаа һурахаяа ошоһон үхибүүд экзамен дээрээ нэгэтэшье унаа гэжэ дуулдаагүй. Дээрэ тоологдоһон оюун бэлигтэнэй залуу үетэниинь ехэнхидээ Цыбан Токтохоевичын класста һуража гараһан байха юм.

—Урдань, бага наһандаа намда һурадаг, тоомгүйшье һаа, һүбэлгэн хурса шабинар байһан аад, мүнөө наукануудай кандидадууд, инженернүүд, багшанар, врачууд болоод, намда баясхалан хүргэһэн бэшэг эльгээн байхадань, баярлаһандаа наһаяа мартажархидагби, — гэжэ Цыбан Токтохоевич гансата хүхюун, солбон болоно.

Тиигээд, гэнтэ бодолгото боложо, досоогоо илангаяа арюунаар хадагалжа ябадаг нэгэ тон һайхан сэдьхэл бодолоо һанаандаа оруулһан шэнги:

— Гончикбалтай уулзаа гүт?— гэжэ дары асуугаад орхино.

Харюушье хэлэжэ үрдеэгүй байтарнай, өөрөө нюдэнһөө элшэ сасарган мэшээжэ, үргэлжэлүүлэн хөөрэнэ:

— Намжилцыренов эхин шатын һургуулиһаа эхилжэ, минии класста һураһан юм гээшэ. Мүнөө гансал Хэжэнгэдээ бэшэ, харин бүхы республика соогоо нэрэтэй солотой хүн болоод ябахыень өөһэдөөшье харана гүбта даа.

Цэдэн ГАЛСАНОВ.

*) «Хэжэнгын һонинуудай» үргэлжэлэл.

Дадуев багша

эрдэм бэлигэй үнэтэ алтан үрэһэ ижа, ажабайдалай арюун замые ижа, юрөөжэ һургаһан ашата баг- игаа алдар нэрые хүн бүхэн эдлдээ ямар халуунаар хада- галжа, ямар нангинаар һанажа ябадаг гээшэб! Үдэ далияа хүсэжэ, уурхайһаа өөдөө дэгжэн ниидэһэн уулын бүргэдэй дальбараа мэтээр һуража гараашадта түрэл һургуулиинь түхэл шарай хэзээдэшье, хаанашье мартагдадаггүй.

Тиимэл хадань:

...Орондоо туһатай
Олоной харгы заажа үгэһэн
Эрдэмэй гуламта
Эндэһээ нэгэ эхитэй гээ.
Арюун хэрэгэй
Анханай заршам бэхижүүлэн,
Хориин алдар
Хододоо мүнхэ болтогой!
...Буурал сагаан
Багшын захяа бии юм һэн.
Угаа һонор

Урин сэдьхэлээрээ һанадаг хүм, —гээд бурядай үнинэй поэт Бато Базарон Хориин дунда һургуулиин 150 жэлэй ойн баярта зорюулжа бэшэһэн уран шүлэг соогоо дурдаа һэн. Теэд, үнэхөөрөө орондоо туһатай, олоной харгы заажа үгэдэг эрдэмэй нэгэ гуламта—Хориин дунда һургуулида бүгэдэндэ угаа һоноroор урин сэдьхэлээр һанагдадаг буурал сагаан багша бии юм. Энэ хадаа багшалһан дүшэ шахуу жэлэйнгээ 28-ыень Хориин дунда һургуулида үнгэргэһэн, Иннокентий Григорьевич Дадуев мүн гээшэ.

Иннокентий Дадуев Октябриин революциин илан мандаһанай һүүлээр 1918 онһоо багшалжа эхилээ һэн.

..:1929 ондо Улан-Удын бурпедтехникумдэ багшалжа байтараа Иннокентий Григорьевич Хориин долоон жэлэй хүдөө залуушуулай һургуулида ажаллахаяа ерээ һэн. Тэрэ гэһээр эндэ мүнөө хүрэтэр таһалгаряагүй ажаллажа байна. Энэ үе соогоо нилээд олохон хүбүүд, басагадые эрдэм бэлигтэ һургажа гаргаа. Иннокентий Григорьевич Дадуевта заалгажа гараһан, мүнөө дээдэ һургуулитай багшанар, врачууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, мүн эрдэмтэд, уранзохёолшод, артистнууд, композиторнууд, советскэ, партийна хүдэлмэрилэгшэд, Советскэ Армиин офицернүүд республикын болон оронуймнай алишье заха хизаар бүхэндэ гэхээр ажаллажа, һуража байдаг.

Иннокентий Григорьевич Дадуев һурагша бүхэндөө хэшээл һайнаар ойлгуулхые оролдожо, олон жэлэйнгээ дүй дүршэлые наукын заабари һургаалтай зохилдуулан хэрэглэжэ, ажалладаг байна. Мүн багшанарай методикодо элдэб олон үнэтэ дурадхалнуудые оруулдаг юм.

Тиимэһээ һуралсалай жэл бүхэндэ Иннокентий Григорьевичой хүтэлбэрилһэн классай һурагшад бултадаа шахуу «4», «5» сэгнэлтэтэй удаадахи класста ородог.

Мүнөө Иннокентий Григорьевич Дадуев жараяа һайса аладхажа, үндэр наһатай болобошье һаа, хүнгэн сарюун зандаа багшалһаар юм. Тиигэжэ 5—7-дохи классуудта уран зурагай хэшээл үгэдэг, һургуули шадарай һуралсалай туршалгын участок дээрэ эдир натуралистнартай хүдэлмэрилдэг.

Иннокентий Григорьевич ном зааһан үхибүүдэйнгээ тус бүриинь абари заншалые һайса шудалан мэдэдэг. Хэрбээ ямар нэгэн һурагшын һуралсалдаа муугаар хандажа, хэшээлһээ гээгдэхэ, тиигэжэ муу сэгнэлтэ абадаг болошоо һаа, үбгэн багшын сэдьхэл һанаан бишыхашье амар байдаггүй. Нэн түрүүн һурагшын гэр бүлынхидтэй уулзажа хөөрэлдөөд, түрэлхидтэйнь хамта һурагшадта туһалдаг. Эгээл тиимэһээнь һурагшадай түрэлхид үбгэн багшые үнэн сэдьхэлһээ хүндэлдэг, нягта барисаатай байдаг. Иннокентий Григорьевич һурагша бүхэнэй гэртэхиндэ хүндэтэйгээр хүлеэгдэн ерэжэ, үхибүүдэйнь ямараар һуралсажа байһан тухай ямар туһаламжа хэрэгтэйб гэжэ хододоо хөөрэлдэдэг юм.

Мүн Иннокентий Григорьевич залуу багшанарта өөрынгөө олон жэлэй ажалай дүй дүршэлые дамжуулан үгэжэ, ажал хүдэлмэридэнь туһалдаг.

Арад зоной этигэл найдабариие үнэн сэхээр харюулдаг, олондоо хүндэтэй багша Иннокентий Григорьевич хэдэн дахин аймагай, сомоной Соведүүдэй депутадаар һунгагдаа һэн. Мүнөөшье ажалшадай депутадуудай Хориин аймсоведэй депутат юм.

Тиигэжэ олон удаан жэлдэ багшалхаһаа гадна ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг, олондо хүндэтэй энэ багшын алдар габьяае парти, правительство үндэрөөр сэгнээ. Мүнөө үбгэн багшын залуу сэлмэг сээжэдэ Ажалай Улаан тугай хоёр орден, Хүндэлэлэй Тэмдэг орден, медаль ялардаг. Мүн РСФСР-эй, БМАССР-эй һургуулинуудай габьяата багшын хүндэтэ нэрэзэргэдэ хүртэһэн, «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн значогоор, республикын Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар хэдэн удаа шагнагдаһан байна.

Мүнөө ажал хүдэлмэридөө ябаһан зандаа, буурал сагаан сэлмэг сарюун шарайтай, бэлигтэй багша Агууехэ Октябриин алдарта 40 жэлэй ойе угтуулан, дүшэдэхи алтан намартаа һургуулиин үүдэ татахань.

Ц. Дандаров.

Манай республикын һонин

Эдир техникүүдэй Улан-Удын станцида үхибүүд олоорoo сугларжа, элдэб янзын юумэнүүдые бүтээжэ һурана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: булэг үхибүүд парусна онгосонуудые бүтээжэ байна.

А. Сельверовэй фото.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо

ШЭНЭ БАНИ

Шулуугаар баригдаһан шэнэ бани мүнөө жэлдэ бэлэн болохонь. Энэнь уураар дулаасуулагдаха юм.

ЭДИР БУХАЛШАД

Тохой гэжэ газарта хүдэлмэрилжэ байгаа үбһэшэдэй 2-дохи бригадада (бригадирынь Ц. Аюшеев) колхозой эхин һургуулиин һурагшад туһа хүргэнэ. Эдир бухалшад Аюур Данзанов, Бато-Мунко Тарбаев, Валерий Борисов болон бусад үдэрэйнгөө даабаринууд хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

ҺААЛИШАН КОМСОМОЛКА АМОГОЛОНОВА

Һаалишан Даша-Нима Амоголонова эхэ дүй дуршалтай, бэрхэ малшан гэжэ аймаг соогоо, мүн республика доторoo мэдээжэ болонхой. Даши-Нима комсомолшууд-залуу шуулай фермэдэ ажалладаг. Залуу һаалишан энэ жэлэй январьһаа августын нэгэн хүрэтэр үнеэн бүриһөө дундаа жэшээгээр 2726 литр һү һааһаа. Һаяхан үнгэрһэн Бүхэдэлхэйн залуушуулай, студентнэрэй VI фестивальда Москва ошожо ерээ. Амоголонова жэлэй турша соо үнеэн бүриһөө 4100 литр һү һааха уялга абанхай.

КОЛХОЗНИГУУД ӨӨҺЭДТӨӨ ГЭР БАРИНА

Колхозой һуурин жэл ерэхэ бүри улам үргэдэжэ, шэнэ шэнэ гэрнүүдээр олошорно. Һүүлэй үедэ колхозникууд Даша-Нима Арьяев, Еши Доржиев, Лудуп Аюшеев, Дамбаев Жамбалов ба бусад колхозой туһаламжаар шэнэ гэрнүүдые барижа ороо. Мүн энээнэй хажуугаар ниитын малай барилгануудые олоор гэрдэнэ.

ХАЖУУР ДАБТАГША ДАНЖАЕВ

Үбһэ хуряадаг 3-дахи бригадада (бригадирынь Т. Халзанов) хажуур дабтадаг Даши Санжидаевич Данжаев оролдостой ажалаараа шалгарна. Үдэр бүри арбаад гаран хажуур хоёр-гурба дахин дабтажа, ажалай амжалта туйлана.

ҮБҺЭШЭДТЭ КИНО ХАРУУЛНА

Залуу басаган Елена Кочина энэ колхоздо киномеханигаар хүдэлнэ. Һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада үбһэ хуряалгын бригадаар ябажа, «Адуушанай дуун», «Зүрхэн дуулана», «Этигэл найдабаряин сагууд» гэһэн хэдэн картинануудые табяа.

Б. Жаргалантуйский.

Сэлэнгэ.

Олзо доход ехээр оруулна

Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ артель республикынгаа загаһашадай дундахи социалистическэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Артелиин загаһашад Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн хүдэлмэрилнэ.

Һүүлэй үедэ Байгал дээрэ бороотой, һалхитай байгаашье һаань, артелиин загаһашад агнуурынһаа баян олзотой бусана. Загаһашадай бригаданууд үдэр бүхэндэ нормоһоо гадуур олон центнер загаһа тушаан абадаг пунктда асарна. Үшөө түрүүшын квартал соо түс колхоз загаһа бариха түсэбөө хоёр дахин үлүүлжэ, түрэндэ 1050 центнер загаһа тушааһан юм. Хоёрдохи квартал соо бүри ехэ амжалта туйлагдаа. Мүнөө гурбадахи кварталай түсэб мүн лэ амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Августын түрүүшын хахад соо 1000 холо гаран центнер загаһа барижа, жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ ойртобо.

Иннокентий Данеев, Балдаха Болготов, Андрей Датханов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа артелиингээ загаһашадай дунда хүндэтэй болонхой. Эдэ бригадынхид далайда гараһан сагтаал онгосоор дүүрэн загаһа асардаг. Энэ колхоз загаһа барилга һайнаар эмхидхэһэнэйнгээ ашаар олзо доход ехээр оруулна. Жэшээнь, түрүүшын кварталда 104 мянган түхэриг, хоёрдохи квартилда 160 мянган түхэриг олзо оруулаа. Тинхэдэ түрүү загаһашад нэмэлтэ түлбэридэ мүнгэ ехээр абана.

Ингэжэ Карл Марксын нэрэмжэтэ загаһа барилгын колхозой гэшүүд Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрые ажалай бэлэгээр угтахын түлөө эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилжэ байна.

С. Шапхаев.

Олон үхибүүдтэй эхэнүүд шагнагдаба

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-най Указай үндэһөөр, олон хүүгэдтэй эхэнүүдые «Эхын алдар» гэжэ орденуудаар, «Эхын медаль» гэжэ медальнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагнаба.

Кабанскын аймагай «Красное Знамя» колхозой гэшүүн Анфиса Афанасьевна Якушева 9 үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэнэйнгээ түлөө «Эхын алдар» гэжэ 1-дэхи шатын орденоор шагнагдаа.

8 үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлэгшэд: Баунтын аймагай Троицк тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Елизавета Васильевна Бобрик, Кабанскын аймагай «Красное Знамя» колхозой гэшүүн Анастасия Алифовна Минеева, Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Валентина Прокопьевна Таюрская «Эхын алдар» гэжэ 2-дохи шатын орденоор шагнагдаа.

Городок городой гэрэй эзэн эхэнэр Т. В. Балабанова, Хойто Байгалай аймагай Нижне-Ангарск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Е. В. Байчурина, Кабанскын аймагай Чкаловай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Е. Е. Илькова, Заиграйн аймагай Горхон тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Е. П. Карнакова, түс аймагай Шэнэ Элхи тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Е. Г. Селиванова, Карымка тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр А. С. Тараканоская, Дэдэ-Тальцы тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Е. П. Ушакова гэгшэд 7 үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэнэйнгөө түлөө «Эхын алдар» гэжэ 3-дахи шатын орденоор шагнагдаба.

«Эхын медаль» гэжэ 1-дэхи шатын медаляар 12 эхэ, «Эхын медаль» гэжэ 2-дохи шатын медаляар 24 эхэ шагнагдаа.

Шэнэ техникэтэй болоно

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо Хэрэнэй МТС зуу гаран элдэб янзын шэнэ машина техникэ абаа. Тэдэнэй дунда: тарианай 15 комбайн, 23 лафетнэ жатка, кукурузын 8 комбайн, 8 сеялкэ, 14 трактор, худаг малтаха 1 машина бии.

Мүнөө МТС-эй харьяата колхозуудта 47 комбайн, 23 лафетнэ жатка хүдэлжэ байна.

Б. Бирбаев.

Бригадын барилганууд

Мухаршэбэрэй аймагай Булганинай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи бригадын тосхондо шэнэ гэрнүүд олоор баригдана. Һэдэндэ жэл 8 айл гэр бариһан юм. Мүнөө 7 гэр баригдажа байна. Тэрэшэлэн силосэй 3 траншей энэ жэлдэ малтагдаа. Һаяар бани баригдажа эхилхэнь.

Ж. Будаев.

Автомашинаар шагнагдаба

СССР-эй Центросоюзай правлени түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн бэлэдхэлэй организацинуудые жэл бүри шагнахаа туһай тогтоол гаргаһан байна. Үнгэрэгшэ үбэлэй үедэ ондатрын арһа тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэн Баргажанай, Баунтын, Хойто-Байгалай ондатрын ажахынууд ашаанай автомашинануудаар һаяхан шагнагдаа.

К. Демин.

Хомор ушар

УФА. Туймазанска районой «Майн 1» совхоздо нэгэ эхэ гахай 11 поршоонхо гаргаба. 13 үдэрэй үнгэрһэн хойно үшөө 15 поршоонхо түрөө. Поршоонхонуудынь булташа бүтэн бүрин түлжүүлэгдэжэ байна.

ЗАЛУУ ОРОШОН. Сорокиной фотоэтюд.

ХИЛЫН СААНАҺАА

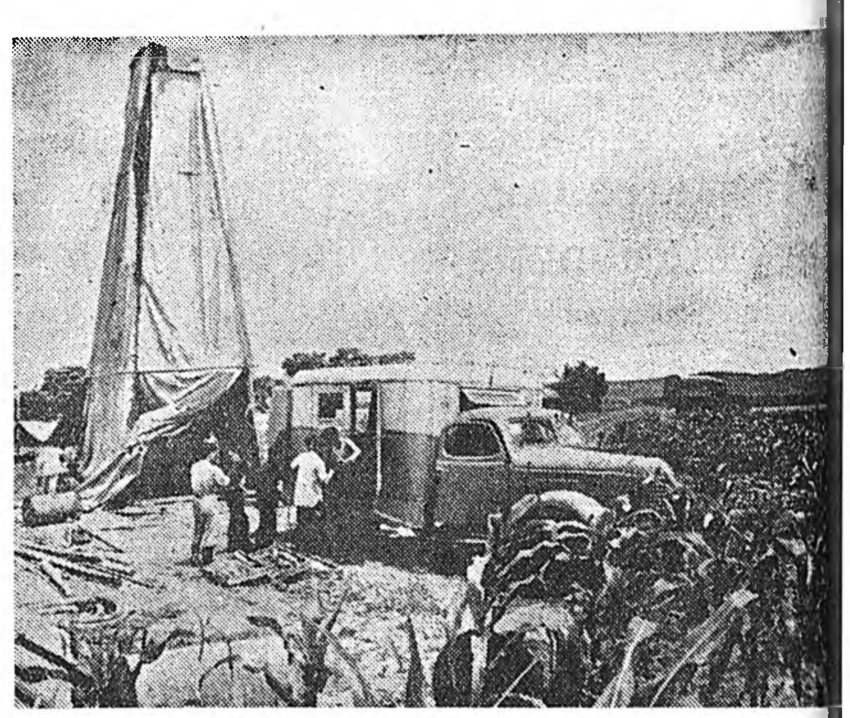

Хитадай Арадай Республикада һүүлэй жэлнүүдтэ ашагта малтамал бэдэрхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа, ашагта малтамалай олон шэнэ хэбтэшэ олдоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хитадай баруун хойто зүгтэ геологууд турпалтын дэлгэ хэжэ байна. ТАСС-эй фотохроника.

Японой профсоюзна делегаци Москва мордобо

ТОКИО, августын 30. (ТАСС). ВЦСПС-эй уряалаар Японой профсоюзэй генеральна соведэй делегаци—гүрэнэй түмэр замай хүдэлмэришэдэй бүхэяпоной профсоюзай, багшанарай бүхэяпоной профсоюзай, нүүрһэнэй промышленностиин хүдэлмэришэдэй бүхэяпоной профсоюзай федерациин, телефон болон телеграфай, мүн бусад организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай түлөөлэгшэд — хамта 7 хүн Токиоһоо августын 30-да Москва мордоо. Профсоюзай генеральна соведэй генеральна секретарь Мидзура Иваи делегациие толгойлно.

Советскэ баледэй артистнарай ехэ амжалта

ТОКИО, августын 29. (ТАСС). Ехэ театрын баледэй артистнар һаяхан Токиодо түрүүшынгээ концерт табяа. Энэ айхабтар һайхан, мэргэжэл шадабари сэхтэйгээр табигдаһан концерт байба гэжэ газетэнүүд бэшэнэ. «Хүн зоной дүрэшэһэн асари ехэ залай ханануд нэрьемэ шанга альга ташалганһаа шэшэржэ байгаа һэн. Японой сцена дээрэ урдань хэзээшье үзэгдөөгүй нугархай һайхан Одеттые Ирина Тихомирнова харуулба» гэжэ «Майници» газетэ бэшээ.

Иланшаяа Ольга Лепешинскаягай бахархама бэлиг шадабари тухай бүхы газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ. Мүн Фарманянц, Карельская, Тимофеева, Сангович болон бусадай гоё һайхан наадан туһай тэнүүд ехээр магтан бэшэнэ.

Балерина Касаткина Японой «Сакура» гэжэ хатарые айхабтар һайнаар хатаржа, хүн зониие баярлаа гэжэ «Иомиури» газетэ тэмдэглэбэ. Мүн энэ газетэ Ехэ театрын баледэй артистнарай түрүүшын концерт тухай Японой искусствын олон культурын элитэ ехэ зүрхэ ябуулагшадай һанамжануудые толилоо. Ехэ театрын артистнарай дуршэл шадабари һайнтай, мүн бэлигтэй байһаарнь харахада, ветскэ хүн зон үндэр ехэ эрилтэ урдэндэ табидаг, мүн баледые оилгодог байгаа ха гэжэ һанамжэ байдалые һайн мэдэжэ суурхаһан Асихара тэмдэглэнэ.

Президент Насер Венгриин правительственна делегацитай уулзаба

КАИР, августын 30. (ТАСС). Баруун гүрэнүүд ООН-эй Генеральна Ассамблейдэ «Венгри тухай асуудал» гэдэгые дахин əүбшэн хэлсүүлхэ һанаатай байһан дээрэһээнь, энэ асуудал тушаа Венгриин правительствын һанамжые ойлгуулжа үгэхын тулада Венгриин Арадай Республикын правительственна делегаци Египет ерээ юм. Августын 29-дэ президент Гамаль Абдель Насер энэ делегацитай уулзаа.

Түс делегаци Венгриин Арадай Республикын президиумэй түрүүлэгшэһээ Египедэй президентэдэ бэшэг дамжуулан үгөө гэжэ хэлэн мэдээсэнэ.

Каирта байдаг Йеменэй миссиин түлөөлэгшын мэдүүлгэ

КАИР, августын 29. (ТАСС). Англиин самолёдууд Йеменэй урда нютагуудые галзуу шэрүүнээр бомбодоһоор гэжэ Каирта байдаг Йеменэй миссиин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Августын 27-ной үглөөгүүр Англиин дүрбэн хүндэ бомбардировщигууд Шукейр гэжэ нютагта доблолжо, фугасна болон гал аһаадаг бомбонуудые хаяһан, байрын газардые ракетээр буудаһан байна. Тэрэ үдэртөө үдэшэлэн Англиин молёдууд хүршэ нютагуудтань бонуудые хаяһан; ракетээр буудаһан байна. Тэндэхи хэдэн гэр байра һандаргагдаа, хэдэн алуулаа, шархатаа.

Ганын премьер-министрын мэдүүлгэ

ЛОНДОН, августын 30. (ТАСС). Рейтер агентствын корреспондентын Аккраһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Ганын премьер-министр д-р Куаме Нкрума августын 29-дэ парламентдэ үгэ хэлэхэдээ, Гана, эб найрамдалай политика ябуулха, бусад оронуудай болон арадуудай бэеэ даанхай байдалыень, эрхэ түлөөлэлгыень хүндэлдэг байха юм гэжэ мэдүүлбэ.

Гана хадаа Англитай, Франциин болон США-тай нягта холбоотой юм. Тиигэбэшье, «дэлхэйн бүхы бусад агуухэ гүрэнтэй — Советскэ Союз Хитад хоёртой мүн лэ нягта холбоотой байхабди» гэжэ Нкрума хэлээ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНУУД

✦ Ахадүү социалистическэ оронуудаар хоёр һара шахуу айлшалжа ябаһанаа Вьетнамай Демократическэ Республикын президент Хо Ши Мин, мүн тэрэнэй хамта ябалсаһан хүнүүд августын 30-да Ханой бусажа ерэв. Ханойн олон мянган зон аэродром дээрэ президент Хо Ши Миниие халуунаар угтаба.

✦ Зүүн зүгэй оронуудые шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын 24-дэхи конгресс Мюнхендэ нээгдээ. 50 оронуудһаа, тэрэ тоодо Советскэ Союзһаа ерэһэн 1500 эрдэмтэн энэ конгрессэй хүдэлмэридэ хабаадана.

✦ Англиин томо шахтануудай нэгэндэ (Дургам графство) августын 29-дэ 2600 шахтёр забастовко эхилбэ. Салин хүлысмэнай дээшэлүүлгэты, хүдэлмэрилдэг газарайнгаа һайжаруулагты гэһэн эрилтэ тэдэнэр табина.

✦ Франс Пресс агентствын корреспондентын Никозиноо мэдээсэһэнэй ёһоор, 19, 25 наһатай хоёр залуу киприодые толгойн сайжэ, алаха гэһэн шиидхэбэри Англиин сэрэгэй трибунал гаргаба. Тэдэ арадайнгаа национальна эрхэ сүлөөгэй тэмсэлдэ хабаадаһан «гэмтэй».

Хронико

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Монголой Арадай Республикада байха СССР-эй Онсо, Бүрин эрхэтэ Элшэн Сайдаар нүхэр **Молотов** Вячеслав Михайловичые томилбо.

Урдань Монголой Арадай Республикада СССР-эй Онсо, Бүрин эрхэтэ Элшэн Сайд байһан нүхэр **Писарев** Василий Ильич МНР-тэ байдаг СССР-эй Посольствын советник-посланнигаар томилогдобо.

В. ЛУБСАНОВ

Эреэн бүмбэгэ

(Һургуулиин наһа зүйсөөгүй үхибүүдтэ зорюулагдаһан рассказ)

—Һэ! Ягаа һонин юумэ гээшэб? Хүнэй туһа хүргэхэ гэхэдэ, үшөө сухалдаад ябашаба. Зай, байза, тиимэл һаашни хожом нэгэтэл харюугаа абаха байхаб,—гээд Бата гэр руугаа түргэхэн гэшхэлбэ. Саахананһ томо эреэн бүмбэгэ тэбэрийэн Маша уйлахаа һанашоод, уралаа жомбойлгон, гуталайнгаа хошоор харашанхай һалиржа ябана.

Юун болоод, энэ хоёр бэе бэедээ голхоролдоо юм ааб гэхэдэ, иимэ юумэ болоо юм.

Машын абань город ошоод ерэхэдэ, хүнэй толгойн зэргэ томо бүмбэгэ асарһан байгаа. Иимэ һониншэдаан хайтай болошоһондоо Машын зан абаришье ондоо болошоо һэн. Хэндэшье тэрэнээ барюулангүй, гансааранл наадаха һанаатай байба ха. Тээд бүмбэгөө гансаараа хайшан гээд үдэрөө дүүрэн наадахабшин даа. Хоёр, байбал, хоорондоо шэдэлсээжэ наадахаар гэшүн аабдаа. Маша томо бүмбэгөө тэбэреэд, хүнүүдтэ һайрхаха гэһэндэл айлнүүдай хажуугаар ябана, үхибүүдэй гүйлдэжэ ерээд тойрошоходонь тэрэнээ саашаа алхална. Тэрэнээ ходо тэбэреэд лэ ябахань Машада хашартай болошобо. Тиигэжэ ябагараа гэдэргээ харан харан, хашаанай саана түргэхэн гараад, добын саана оробо. Тэндэ һуугаад бүмбэгэеэ дэвшээ шэдэжэ наадаба. Тэрэ шэнэ бүмбэгэ газар руу шэдэхэдэнь, элсооро пружинатай юумэдэл дэбэлэрнэ: яаһан зохид бэ! Нилээд удаан гансаараа наадаба. Үхибүүд хойноһоом ерэнэ аа гү гээд, добо дээрэ гаража харашална. Тээд тэдэнь Машые наадалһан мэтэ угаа зохидоор, хэбэрээр наадажа байба ха. «Тэрэ Доржын Цэдэнтэ абажа ерэхэ юумэ аад лэ! Үгы тээд, тэрэшни бүмбэгөөрни наадая гээд бүри һалахагүй. Гансааран наадахашни дээрэ ха даа»,—гээд, бүмбэгэеэ шэдэн гэһээнь, хэды дахин дэбэжэрсээгээд, доошоо добо руу мухарийшаба. Саанаһаа ашаанай машина ерэжэ ябаба. Удангүй, нэгэ багахан лэ удаараа һаа, машинын мөөри доро ороошоо байгаа бээ. Эгээл тэрэ үедэнь гэнтэ хаанаһаашьеб Дампилай Бата гаража ерээд, бүмбэгэнь тэбэреэд хэбтэшоо. Ашаанай машина хажуугаарнь тооһо бурьюулаад гарашана.

Бата бүмбэгэеэ тэбэриһэн зангаараа бодоод, энеэбхилэн, Маша тэрэшэ харана. Харин Маша Батын гарта байһан бүмбэгэеэ харан сасуу бархираад, гүйжэ ерэнээр:

—Аса, бүмбэгыем, юундэ хүнэй бүмбэгэ буляагаабши?—гээд, Батын гарһаа тэрэнээ угза татан абамсаараа, саашаа ябашоо...

Хэдэн хоног үнгэрбэ... Бата, Дэлгэр Очир гурбан Будан голдо шунгаад, гэртээ хаража ябабад. Булта нэгэн нанайнай—һургуулида үшөө ороодүй хүбүүд. Майка, трусынуудтай бэенүүдынь наранда шарагдажа, хүрин харануүд болошонхой.

Үдэшын наран орохо тээшээ хэлхэжа, Мойхотын хүндынөө һэбшээхэн үлеэнэ. Колхозой мал һүбарилдаһаар бэлшээриһээ ерэжэ ябанад. Айлнууд хашаануудайнгаа хажууда хоёр—нэгэ үнеэдээ һаана, аргалаар унай табижа баанууна.

Тэдэ хүбүүд Шоймполой Бадмын хажуугаар гаража ябаба. Тугалаа хүхүүлжэ байһан хайнагай даб гэхэдэнь, хүбүүд хашаагай саана ороодхибо.

Энээхэн үедэ Маша үнөөхил бүмбэгэеэ тэбэрихэй гүйжэ ябаба ха. Тиигэжэ ябатараа торожо унаад, тэрэнээ алдажархиба. Бүмбэгэнь мухари мухарийһаар Батын хажуугаар алд гаража, хашаа доогуур гараад, хайнагай хажууда ябашаба. Бата барижа шадаха байгаашье, түрүүшынхээ һанаад тогтообогүй.

Тугалаа хүхүүлжэ байһан хайнаг ямаршье юумэ ойро уздэгүй юм. Ойртоһон лэ юумые хурса туруугаараа дэбхэжэ, шобхо эбэрээрээ мүргэхэ гэжэ дугташадаг. Иимэ үзэгдөөгүй юумэнэй хажуудань хүрэжэ ерэхэдэ, хайнаг ухаа мэдээ алдан бүмбэгые мүргэжэ, самнажа оробо.

Маша хашаанай хажууда гүйжэ ерээд, уйлажашье, шахшаржашье, ядашанхай, уй-хай боложо байгаа. Үе үе болоод лэ хүбүүд тээшэ гүйнгэр харана. Тэндэ орохонь аюултай, тээд бүмбэгэешье хайратай. Хайнаг мүргөөд оножо ядахадаа, дүрбэн хүлөөрөө самнана. Гэнтэ шангаар «пус» гэхэ абяан дуулдаад, Машын эреэхэн бүмбэгэ һабшыашаба.

Иимэ гоёхон бүмбэгын хахаршаһанда хүбүүдшье уруу дуруу болошоо. Маша орлижо, бархиржа оробо. Уйлаха зуура: «Шинии хажуугаар гарахадань, юундэ барижа абаагүйбши?!»—гээд Батада зэмэрхэжэ байна.

—Машина доро орохоо ябахадань барижа абаһандамни баяр хүргэхын орондо, сухалдана бэлэйш. Тиигэһээнинь лэ болоо, ябая хүбүүд!—гэжэ Бата суҺалтайгаар хэлээд, саашаа ябашаба.

Маша гансаараа хашаа түшөөд, хахархай бүмбэгэеэ харан харан, һугшаржа байгаа бэлэй.

Ганса хүнэй гарта бүтэн бүмбэгэ байхадаа, тиимэшье һайн бэшэ ха даа (?!).

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-10, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74 корректорская — 37-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00510. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 16